

A két felírat közt csak csekély, a másolók figyelmetlensége, vagy a felírat egyes részeinek kikopása által magyarázható különbség van.

Látható ezekből, hogy a XVII. század magyar történetírója teljesen helyes alapon és teljesen helyes eredménnyel fejtette meg a Kolozsvárt megelőzött római város nevének kérdését s ámbár a későbbi kor tudósai az általa idézett felíratok eltűnése miatt nem is vették figyelembe tudósítását, az elsőséget e kérdésben el nem tagadhatjuk tőle.

A jelen kor állítását fényesen igazolta.

Rácz Miklós.

Falfestmény töredékek.

Kolozsvárt, a belfarkas-utczai ref. templom hajójában a déli falon, a nyugatról számított első és második bolttartó oszlop között a lepatogó mészrétegek alól néhány kis folton már régebben színek tűntek elő, melyek világosan elárulják, hogy ott falfestmények lappanganak. A mész alatt rejtőző kép csak egy nagyobb szabású mű részlete lehet, mert valaha bizonyára az egész hajót freskók borították. A megmaradott festmény a két említett oszlop között, az ott álló nagy háttér pad tetejétől az ablakig lepi be a falat, s egész területe hozzávetőleg 14—15 négszögméter.

Különbben nemesak itt, hanem egyik melléképületben is vannak némi maradványok. A templom déli részén lévő keresztfolyosóban, illetőleg inkább az ú. n. „toronyszoba“ falán, a keresztfolyosóra néző oldaldalon, az első emeletre vezető ajtónyílás mellett kétfelől, egy-egy töredék látható. A bemenettől jobbra egy férfi, balra egy angyal áll. Az angyalt valószínűleg később festették, míg a férfi képe minden bizonynyal az első kifestés korából való. Mind a két kép nagyon rongált. A férfiú igen barna arcú, szakálos, bajszos, életnagyságú alak. Sötét haja esigákban ereszkedik le egyik füléig és félig ezt is elfedi. A száj és orr szabása a mésszel együtt lehullott festés hiánya miatt nem állapítható meg. Az orrnak csak a felső része van meg. A fejet magas, barna sapka fedi, melyre később egy darabon valami piros színt mázoltak. A ruha színe a festék elkopása, s a rongálások miatt alig határozható meg.

Benn a toronyszobában szintén van egy Pallas alak, de ez jóval későbbi festés. A múlt században festhették. E szoba ajtószárnya 1764-ben készült. Ezt is egyszerű magyar virágdísz ékíti. *K. I.*

Névtelen német grammatika.

1730-ban jelent meg a következő című német grammatica: I. N. I. Nucleus grammaticae Germanicae, ad modum enucleationis recentiorum grammaticorum, erutus, lucique publicae, una cum Indiculo bipartito, partim ad illustrandas regulas grammaticas, partim siluam vocabulorum aperiendam, nec non viam ad diversas eorum significationes, indeque

ortas phrases ac idiotismos, praeparandam, accommodato, in usum studiosae juventutis Hungaricae, expositus improbo labore. Cibinii 1730. Excudit Jo. Barth. Sr. 166 l.

Szerzője ismeretlen. A kolozsvári ref. coll. könyvtárának kettős példányai között találtam egy példányt e grammatikából, melynek tábláján egy névtelen bejegyző a következő tájékozást adja a szerzőről:

„Hujus grammaticae auctor fuit . . . *Lehoczky*. Slavus academita vom(u)it linguam Germanicam in collegio Enyedensi per aliquot annos, et interea edidit hanc grammaticam. Erat ipse valde physicus, eodemque morbo perit caelebs Enyedini apud hospitam suam Saxoniam; privatam interim habebat cameram in collegio. Religione fuit Lutheranus. Statura altus“.

Mennyiben igaz *Lehoczky* szerzősége, ezért csak a névtelen bejegyző vállalhat felelősséget, míg biztosabb adatra nem akadunk. Egyébként a névtelen bejegyzésből megtudjuk, hogy Enyeden 1730 körül legalább privatim tanították a német nyelvet a collegiumban.

A babona áldozata.

1803-ban a babonának rettentő példája került napfényre s jutott az erdélyi főkormányzéseknek tudomására. A főkormányzések az erdélyi ev. ref. főconsistoriumot értesítette az esetről, mivel a reformatus hívek között történt. Az eset ez:

Az aranyos-gyéresi tanácsnak 1803. június 8-diki jelentése szerint történt, hogy gyéresi Farkas Sámuel és felesége Nagy Juliánna beteges és erőtlen öt hetős leányoknak gyógyítását a babonás gyógyításairól nagyon elhíresedett Bean Ilia nevű ámitóra bízván, ez a leánykát veltott gyermeknek állítá s a kisedet babonázásai után egy kenyérvetölt lapátra kötözte hárskötéllel, azután azon reményben, hogy a visszacselés megtörténik, a hevített kemenczébe bevetette és elégette. Hogy ez így történt, megerősítette a Farkas Sámuel és felesége, valamint az impostor Bean Ilia szelid vallomása, továbbá megerősítették azon esketések, melyek a vizsgálat megejtésekor a gyéresi senator és szolgabíró Kolozsvári István s mások jelenlétében történtek. Mivel a babonázás és az ebben való hit a gyéresi reformatus lakosok közt felettébb elterjedt s nagyon meggyökeredzett, a főkormányzések ajánlja a főconsistoriumnak, hogy alkalmas tanítással igyekezzék kiirtani a babonáságot hívei közül.

A főconsistorium áttette a püspökhöz e rettentő eset leírását s utasította, hogy nemcsak a gyéresi, hanem a többi papoknak is rendelje meg, hogy igyekezzenek gyökeresen kiirtani a babonát, a köznépet úgy tanítsák, hogy azok a dolgokról és azoknak okairól tisztá értelmet szerezzenek, a babonás balvélekedéseknek helyet ne adjanak.¹⁾

¹⁾ 103—1803. főcons. lt. sz.

Napról-napra. E helyes és jó kifejezés, mely a cselekvés vagy esemény folytonosságát szabatosan megjelöli, kezd kiszorúlni a használatból s már a kolozsvári újságokban is kezd egy helytelen, rossz kifejezés lábra kapni, t. i. „nap nap mellett, nap nap után“. Ballagi Géza „A magyar nemzet története“ VIII. kötetében (millennaris kiadás) egyetlen egyszer sem használja a „napról-napra“ kifejezést, hanem állandólag a „nap-nap mellett“, „nap-nap után“ tetszik neki. E magyartalan használat sok olvasót veszteget meg ez idegenszerű, egészen németes kifejezéssel, de ha a hírlapirodalom is fölkarolja, ki fogja irtani a jó és érthető kifejezést, szegényebbé teszi nyelvünket egy jó kifejezéssel. Érdemes volna megszüntetni e lábra kapó rossz szokást.

Dr. Török István.

Kendi Zsófia leszármazása. Kendi Zsófia leszármazását a következő (okíratilag bebizonyított) adatokkal kívánom megvilágítani: *Bebek György és Patócsi Zsófiának* öt leánya volt: 1. *Margit*, szül. 1553. 2. *Zsófia*, 3. *Judit*, 4. *Anna*, 5. *Zsuzsánna*. Margit 1563-ban már nem él. Zsuzsánna 1580-ban férjhez megy somlyói *Báthory Istvánhoz*, míg Judit 1587 július 24-én *Kendi Ferencnek* a neje (férjhez menté évét nem ismerjük). Megkapjuk tehát a következő stemmát:

Bebek György Patócsi Zsófia	
Judit 1563—1587	Zsuzsánna 1563—1587.
— Kendi Ferenczné — 1587	1580. Báthory Istvánné
Kendi Zsófia stb.	Gábor (fejedelem), Anna, András.

Dr. Wertner Mór.

Ludas Matyi, Balogh István bohózata jelent meg újabban *Bayer József* előszavával *Heinrich G.*, Régi Magyar Könyvtára IX. füzetében — A régi magyar színpadnak egyik legérdekesebb és legjellemzőbb terméke jelent meg most első ízben nyomtatásban, miután a színpadról, melyen főleg a negyvenes években (Szerdahelyi József zenéjével) nagy kedveltségnek örvendett, jóformán leszorult, bár a vidéken még most is adják néha. A darab, melyet Balogh István színész (1790—1873), a magyar színészetnek egyik szorgalmas munkása írt, 1838. decz. 27. került először színre a pesti magyar színházban (utólszor 1856. jul. 20.) és nyomban érdekes irodalmi vitára szolgáltatott alkalmat, mert egyidejűleg Beöthy Zsigmond is nyújtott volt be egy Ludas Matyi bohózatot, mely azonban sem színre nem került, sem nyomtatásban meg nem jelent. Bayer igen érdekesen tárgyalja e polemíát, valamint a Balogh darabjának változatos történetét, mindenütt első sorban a korabeli kritika nyilatkozatai alapján s találóan méltatja a népszerű tárgy dramatizálását, összehasonlítva a bohózatot a Fazekas költeményével, melyen alapszik.

A Franklin-társulat kiadásában újabban megjelentek:

Suderman Rejtett boldogság című színműve, melyet Prém József fordított s az Olesó Könyvtár kettős számában (1065—66. sz.) 20 kron kapható.

Coppée a népszerű francia költő lírai és elbeszélő költeményeiből tetszetős kötetet fordított le *Bogdánffy* Lajos. Ára 10 kr.

Echegaray drámája: „*Örült-e vagy szent?*“ *Huszár* Vilmos kitűnő fordításában jelent meg. Ez a fordítás az, melyben Echegaray drámáját a Nemzeti színházban adják. Ára 20 kr.

Idegen elbeszélők cz. a két kötet jelent meg *Heyse* Pálnak, a jeles német novellistának *Sellő* című poetikus elbeszélése Szikrai Odo fordításában; a másik a francia elbeszélő-irodalom egyik legfinomabb tollú munkásának *Uchard Mario*-nak regénye: *Berthier Jocunda* melynek fordítása Molnár Gyulától való. *Heyse* novellájának 10 kr. *Uchard* regényének 40 kr. az ára.

Egy elfelejtett író (*Kuthy* Lajos) *Egy iskolai kaland* című novelláját is kiadta az Olesó Könyvtár. A füzet ára 10 kr.

Nansen utazása lábszánkón Grönlandon keresztül, írta Szívos Béla, a *Vasárnapi Könyvtárban* jelent meg; ára 20 kr.

Verne Gyula regényeiből, most a 98—103. füzetek jelentek meg, melyek a *Hódító Robur* című regényt egész terjedelmében tartalmazzák.

Erdélyi Múzeum-Egylet.

I. Rendkívüli ülés szept. 24.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet ig. választmánya szept. 24-én rendkívüli ülést tartott, melynek egyetlen tárgya Ő Felsége Erzsébet királyné tragikus halála felett az Egylet részvétének tolmácsolása.

Szamosi János alelnök megnyitván az ülést, a legmélyebb fájdalommal jelenti a rk. ülés összehívásának indító okát, megdicsőült királynénk annyira megható gyászos halálát, fájdalmas szavakkal eseteli a nagy veszteséget, mely ez által hazánkat és nemzetünket érte, melylyel szemben egyesületünk sem maradhat el, hogy a nemzet mélységes gyászában hivatalosan is részt ne vegyen s fájdalmas részvétét alkalmas formában ki ne fejezze. Az alelnök javaslatai alapján a választmány elhatározza, hogy

1. Felsőges királyasszonyunk tragikus halála felett fájdalmas részvétét jegyzőkönyvébe iktatja s arról a közgyűlésen is meg fog emlékezni.
2. Ő Felségéhez a királyhoz hódolatteljes részvét felíratot intéz, melyet a titkár előterjesztése alapján tüstént megállapított.
3. Nyomtatványait ebben a polg. évben fekete kerettel adja ki s fekete viaszpecsétet használ.